



Å verne om liv og helse

NASJONAL HELSEBEREDSKAPSPLAN



Helse- og
omsorgsdepartementet

NASJONAL HELSEBEREDSKAPSPLAN

Innhold

Forord og innledning	4
1 Helseberedskap – mål og prinsipper	7
2 Om arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i helse- og omsorgssektoren	11
2.1 Kritiske samfunnsfunksjoner og grunnleggende nasjonale behov	11
2.2 Systematikk i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap	12
2.2.1 Oversikt	13
2.2.2 Forebygging	13
2.2.3 Beredskap	14
2.2.4 Håndtering	14
2.2.5 Gjenoppretting	14
2.2.6 Læring	15
2.2.7 Kunnskap	15
2.2.8 Nærmere om utvalgte aktiviteter mv.	15
3 Organiseringen av beredskapsarbeidet.....	19
3.1 Organisering av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i Norge	19
3.2 Organisering av helseberedskapen	21
3.3 Det regulatoriske rammeverket	25
3.4 Beslutninger ved kriser og krig	27
3.5 Mobilisering og oppskalering ved kriser og krig	28
3.6 Kunnskapsberedskap.....	29
3.7 Samarbeid	30
3.7.1 Samarbeid med andre sektorer i Norge	30
3.7.2 Internasjonalt samarbeid	31
4 Sentrale aktører i helse- og omsorgssektoren i det daglige og i kriser	33
4.1 Generelt	33
4.2 Helse- og omsorgsdepartementet	33
4.3 Helsedirektoratet	35
4.4 Folkehelseinstituttet	36
4.5 Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet	38
4.6 Direktoratet for medisinske produkter	38
4.7 Regionale helseforetak og helseforetak	40
4.8 Norsk helsenett SF	41
4.9 Mattilsynet	42
4.10 Statsforvalter	43
4.11 Kommuner	45

5 Kommunikasjon	49
6 Varsling og rapportering ved hendelser og kriser	53
6.1 Varsling.....	53
6.1.1 Hendelsesspesifikke prosedyrer for varsling og orientering	53
6.1.2 Varsling av ekstraordinære hendelser	54
6.1.3 Vurdering om behov for varsling - hva skal varsles	54
6.1.4 Innholdet i et varsel	54
6.1.5 Varslingslinjer.....	55
6.2 Rapportering	59
Vedlegg 1 Nasjonale rammer i helsesektorens regelverk	61
Helseberedskapsloven	61
Spesialisthelsetjenesteloven	62
Helse- og omsorgstjenesteloven	62
Helsepersonelloven	62
Smittevernloven	62
Folkehelseloven.....	63
Lov om medisinsk utstyr	63
Matloven	63
Strålevernloven	64
Sentrale forskrifter	64
Vedlegg 2 Hendelsesbaserte beredskapsplaner og systemer	69
Hendelser med masseskade	70
Smittsomme sykdommer og farlige stoffer – CBRNE hendelser	71
IKT-hendelser og IKT-sikkerhetshendelser	76
Vedlegg 3 Samarbeid med andre – nasjonalt og internasjonalt	79
Innledning	79
Internasjonalt samarbeid	83
Grenseflater mot andre offentlige sektorområder	85

Forord og innledning

Nasjonal helseberedskapsplan er det overordnede rammeverket for helse- og omsorgssektorens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Formålet med planen er at den skal legge til rette for at helse- og omsorgssektoren kan forebygge, håndtere og gjenopprette normalsituasjonen i forbindelse med hendelser langs hele krisespekteret, også krig. Helseberedskapen er en del av totalforsvaret i Norge. Målet er at helse- og omsorgssektoren skal verne liv og helse og bidra til at befolkningen kan tilbys nødvendig helsehjelp og omsorgstjenester. Planen skal bidra til å styrke sektorens evne til å håndtere kriser, sikre grunnleggende funksjoner som blant annet helse og omsorg, trygg vannforsyning og atomberedskap, bistå og være forberedt ved krig og skape forutsigbarhet både for ansvarlige myndigheter, beredskapsansvarlige og i befolkningen.

Planen beskriver prinsipper, rammer, regelverk og ressurser. Den omtaler ansvar, organisering og oppgavefordeling og det legges vekt på betydningen av å ha oversikt over verdier og sårbarheter. Det fremheves at planverk inngår i et planhierarki og at øvelser følges opp og bidrar til læring. Betydningen av samarbeid innenfor helse- og omsorgssektoren, mellom sektorer i Norge og internasjonalt vektlegges.

Dette er fjerde utgave av planen. Den første ble fastsatt 31. januar 2007 som oppfølging av flodbølgekatastrofen i Sør-Øst-Asia julen 2004, mens den tredje versjonen ble fastsatt 1. januar 2018 – blant annet på bakgrunn av erfaringer med ebolautbruddet i Vest-Afrika i 2014, nye sikkerhetspolitiske rammebetingelser etter Russlands annektering av Krim i 2014 og økte asylankomster til Norge i 2015-2016.

Mye har skjedd siden 2018. Vi har vært gjennom en verdensomspennende pandemi med omfattende samfunnskonsekvenser. Det er krig i Europa etter Russlands fullskala angrep på Ukraina i februar 2022, og situasjonen i Midt-Østen er mer spent enn på lenge etter krigen mellom Israel og Hamas siden 7. oktober 2023. Innen en rekke områder har sårbarheten i samfunnet kommet tydeligere fram – klimaendringer, digitalisering, stormaktsrivalisering og avhengighet av sårbare internasjonale forsyningslinjer er noen stikkord. Sammensatte trusler med bruk av ulike virkemidler hvor det også kan være uklart hvem som står bak, kan utfordre evnen vår til å forstå og håndtere situasjonen. Samtidig er forståelsen for internasjonale sårbarheter og avhengigheter økt, og det er en felles oppfatning om behovet for sterkere vektlegging av motstandsdyktighet, forsvar, samfunnssikkerhet og beredskap. Det gjelder ikke minst innenfor helse- og omsorgssektoren.

Kriser og uønskede hendelser har ikke nødvendigvis sin opprinnelse i helse- og omsorgssektoren, men det er vanskelig å se for seg en alvorlig hendelse hvor sektoren overhodet ikke er involvert. Sektorens evne til å mobilisere ressurser og prioritere innsatsene for å beskytte liv og helse i en krisesituasjon vil kunne bli satt under press. Gode forberedelser, relevant situasjonsforståelse og evne til å respondere fleksibelt og i samarbeid med andre vil bli sentralt.

Over tid har regjeringen tatt en sterkere og tydeligere styring ved kriser, og Helse- og omsorgsdepartementet har løftet krisehåndtering innen helseområdet til

departementsnivå. Utvikling mot et stadig mer komplekst samfunn med økende nasjonale og internasjonale avhengigheter forsterker behovet for politisk styring.

I lys av erfaringene fra pandemihåndteringen og med erkjennelsen av et mer sammensatt og krevende trusselbilde, ble den første stortingsmeldingen med helseberedskap som tema lagt fram i november 2023 og behandlet i Stortinget våren 2024 (Meld. St. 5 (2023-2024) *En motstandsdyktig helseberedskap – fra krig til pandemi i Europa*). I meldingen lanseres en ny modell for beredskapsarbeidet i helse- og omsorgssektoren. Denne modellen er en viktig bakgrunn for at det nå er nødvendig å oppdatere den nasjonale helseberedskapsplanen. Modellen er omtalt i kapittel 3.

Den nasjonale helseberedskapsplanen er en overordnet rammeplan og inneholder derfor ikke detaljerte anvisninger om hvordan de enkelte virksomhetene i sektoren skal arbeide med samfunnssikkerhet og beredskap. Dokumentet beskriver roller og ansvar, rapporteringslinjer og varsling, samt hvilke hensyn som skal vektlegges og følges. Målgruppen for dokumentet er bred innenfor helse- og omsorgssektoren – fra virksomhetsledere til de som sjelden befatter seg med konkrete beredskapsoppgaver, men likevel bør ha en kjennskap til rammene og overordnede hensyn i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

I helse- og omsorgssektoren skal virksomhetene følge planen og bruke den som rammeverk for egne planer og forberedelser. Planen vil være relevant utenfor helse- og omsorgssektoren også, både som grunnlag for å styrke det tverrsektorielle samarbeidet gjennom kunnskap om hvordan beredskapsarbeidet er organisert, og for innrettingen av beredskapsarbeidet i egen sektor.

Boks 1 **Hva er nytt i fjerde utgave av planen**

I denne versjonen av nasjonal helseberedskapsplan er det særlig omtalen av følgende områder som er endret

- den nye modellen for innrettingen av arbeidet med helseberedskap
- endret arbeidsdeling mellom virksomhetene i helseforvaltningen
- behovet for samarbeid, koordinering, fleksibilitet og prioritering
- hensynet til sårbare grupper
- næringslivet og frivillig sektors rolle
- strukturen i planen

Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er i stadig endring, blant annet som følge av enkelthendelser og utviklingstrekk i samfunnet. Den digitale utgaven av denne planen vil derfor kunne bli endret fortløpende, med tydelig markering av hva som er endret og når endringen er foretatt. En ytterligere revisjon kan også bli aktuelt, blant annet i lys av erfaringer med den nye innretningen av arbeidet med helseberedskap og kommende endringer i relevante lover og regelverk.



Oslo, (19. mai, 2025)

Cathrine M. Lofthus
departementsråd
Helse- og omsorgsdepartementet